

(Əvvəli ötən sayımızda)

70-ci illərin ictimai mühiti çoxlarımızın yadındadır. Çünki biz o dövrün fəal gəncləri kimi ictimai-siyasi həyatın demək olar ki, hər üzünü maraqlandırdıq. Xüsusilə, milli məsələlərlə bağlı iş yerlərimizdə dostlarımız arasında mübahisələr, hətta kəskin fikir ziddiyyətləri ilə müşayiət olunan diskussiyalarımız olurdu. Belə bir fikir o dövrdə gənclərin mövqeyə ayrılığına səbəb olurdu: Bakıda, Gəncədə ermənilər daha çox üzə çıxan vəzifələrdə çalışırdılar. Üstəlik ticarət sahəsi də, demək olar ki, onların əlində idi. Əgər belə demək mümkünsə, milli hiss məsələsi bizi çox düşündürür və narahat edirdi. Qeyri azərbaycanlıların dolanışığı, həyat şəraiti azərbaycanlılara nisbətən çox yüksək idi. Görünür, tələbələr və gənclər arasında bu tipli narazılıqlar yuxarı dairələrə də çatırdı. Milli kadrlara üstünlük verilməyə başlanmışdı. Cənubi Azərbaycan məsələsi də ən müxtəlif tərəflərdən gündəmə gəlməkdə idi. Yaradıcı təşkilatlar yeni nəsillərin açığı fikir ruhunda böyüməsi üçün ədəbi-bədii əsərlər vasitəsilə stimül verirdi.

Belə bir dövrdə Şəddat Cəfərov kimi milli ruhlu cavan kadrın meydana gəlməsi təsadüfi ola bilməzdi. Əslində yuxarı dairələr də bu tipli kadrların irəli çəkilməsi üçün maraqlı idi. Görünür, yazıçı-publisist, əməkdar jurnalist Flora Xəlilzadə də Şəddat Cəfərovun həyat yolunu izləyərkən bu məqamları tuta bilməmiş, dövrün ictimai-siyasi mühitini vermək üçün onun həyat faktlarını göstərməyi münasib bilməmişdir. Bəli, Şəddat Cəfərov yeni dövrün, yeni zamanın övladı kimi, Azərbaycan mənəvi mühitinin həqiqi təmsilçisi kimi formalaşmışdı. Beləliklə, "O, 1976-1977-ci illərdə "Yeni kitab" mətbəəsində direktor, 7-8 il də keçmiş "Kommunist" nəşriyyatında baş direktorun müavini vəzifələrində çalışıb". Ancaq bu, o dövr idi ki, hələ də Azərbaycan mətbəələri daş dövründən çıxmamışdı. Mətbəənin müxtəlif sexlərində əl əməyi üstünlük təşkil edirdi. Yeni təşəbbüskar rəhbər kadrlar lazım idi ki, mətbəələrə Avropa səviyyəli texniki vasitələrin gətirilməsini təmin etsin.

Məhz belə bir vaxtda artıq qeyd etdiyimiz kimi Şəddat Cəfərov poliqrəfçı kimi bütün imkanları ilə görünməyə başlamışdı. Onun yenilikçi ruhu, mütəxəssis kimi hazırlığı artıq respublika rəhbərliyinin diqqətini cəlb etmişdi. "Kommunist" nəşriyyatına da elə bu keyfiyyətlərinə görə gətirilmişdi. Onun Azərbaycanın nəşriyyat sahəsində əsas mərkəz hesab olunan bu nəşriyyatdakı əsas uğuru mətbəə fəhlələri ilə inzibati sahənin, eləcə də jurnalistlərlə birgə fəaliyyətinin tənzim olunması idi. O, burada fəhlələrin və jurnalistlərin vahid məqsəd uğrunda mübarizədə birgə fəaliyyətini təmin edə bildi.

Ədəbi-mənəvi mühitimizin istedadlı tədqiqatçılarından biri kimi Flora Xəlilzadə Şəddat Cəfərovun daxili aləminə nüfuz edə bilir. Bunun üçün o, "Şərəfli ömrün mənası" adlı publisist yazısında görkəmli poliqrəfçı alimin həyatı ilə müasirlərimizi daha yaxından tanış etmək üçün obyektiv onun mənəvi mühitinə yönəlmişdir. Və Şəddat Cəfərovun özünü danışdırır: "Söhbət zamanı söylədi: «Mənim həyatımda ümummilli lider Heydər Əliyevin unudulmaz yeri var. 1985-ci ildə ulu öndərin məsləhəti və keçmiş Sov.KP MK-nın göstərişi ilə «Ulyanovskaya pravda» nəşriyyatına (Rusiyanın Ulyanovsk şəhərində yerləşir - F.X.) baş direktor vəzifəsinə təyin olundum. Nəşriyyat qısa zaman kəsiyində keçmiş sovetlər məkanının ən qabaqçıl nəşriyyatlarından birinə çevrildi". Ədəbi qəhrəmanın öz sözü faktın təsdiqidir. Bu gün də Azərbaycan nəşriyyatında (qeyd edək ki, Azərbaycan nəşriyyatı keçmiş "Kommunist" nəşriyyatının bazası əsasında qurulub və bu gün də fəaliyyətini uğurla davam etdirir. Onu da əlavə etmək yerinə düşər ki, "Kommunist" nəşriyyatının "Azərbaycan" nəşriyyatına çevrilməsində Şəddat kimi ziyalıların mövqeyi və düşüncələri əsas götürülmüşdü) həmin dövrün əməkdaşları çalışmaqdadır. O dövrün gəncləri indi nəşriyyatın aparıcı simaları kimi fəaliyyət göstərir. Əslində Şəddat

Cəfərov kimi mütəxəssislər təkə işi qurmaqla kifayətlənmirlər, onlar üçün fəaliyyət sahəsi həm də mənəvi məktəbdir. Bacarığı, istedadı, təhsili olan gənclər həmin məktəbdən çox şey əxz edirlər. Flora Xəlilzadə o vaxt nəşriyyat işinin mövcud vəziyyətini yazıya gətirir. Bir növ ədəbi qəhrəmanın az qala iflas vəziyyətində olan nəşriyyata dirçəliş gücü verməsinə dəqiq faktlarla əsaslandırır: "Həqiqətən, nəşriyyatda qəzetlərin ofset üsulu ilə çap edilməsi, bərk və yumşaq cildli kitabların nəşr olunmasına imkan verən yenidənqurma planı və onun həyata keçirilməsi məhz Şəddat Cəfərovun adı ilə bağlıdır. O, "Ulyanovskaya pravda" nəşriyyatında işlədiyi vaxtda da elmi və ictimai fəaliyyətini davam etdirirdi. Soydaşımız Kiyev İqtisad İnstitutunda tələbələrə mühazirələr oxuyur, yaşadığı şəhərin ictimai həyatında fəal iştirak edirdi. Bu səbəbdən də Ulyanovsk şəhəri, Lenin rayonunun deputatı seçilən Şəddat Cəfərov həm də Nəşriyyat, Poliqrəfiya və Kitab Ticarəti İdarəsinin kollegiya, Ulyanovsk vilayəti Həmkarlar Təşkilatının Rəyasət Heyətinin üzvü idi. Ona çox inanır və etibar edirdilər. O zaman Şəddatın təşəbbüsü ilə bu məşhur

börlük etdiyi poliqrəfiya müəssisəsi ("Ulyanovskaya pravda" nəşriyyatı) demək olar ki, Rusiya üçün ən öncül təcrübə mərkəzi və əsil poliqrəfiya bazası idi. Rusiyanın müvafiq sahə üzrə ən yüksək çinli rəhbərləri Şəddat Cəfərovun az vaxt içərisində dəyişiklikləri necə yarada bildiyini görmək üçün onunla görüşə can atırdılar.

Flora Xəlilzadənin "Şərəfli ömrün mənası" publisistik əsəri həm poliqrəfiyanın inkişaf tarixinə nəzəri cəlb edir, həm də inkişafda xüsusi rol alan Şəddat Cəfərovun mənəvi keyfiyyətlərini yeni dövrün oxucularına çatdırır.

Hadisələr sürətlə dəyişməkdə idi. Dəyişən hadisələr isə istər-istəməz cəmiyyətin həyatına da təsir göstərirdi. Və, şübhəsiz, bu dəyişmələr Flora Xəlilzadənin xronikasında da əks olunur: "Ötən əsrin sonlarında yenidən Bakıya qayıdan Şəddat Cəfərov bir müddət mətbuat və informasiya nazirinin köməkçisi vəzifəsində çalışıb. Bir neçə il Bakı Kitab Mətbəəsində direktor, 1992-1993-cü illərdə isə "Azərbaycan" nəşriyyatının baş direktoru, 1993-cü ildə isə Ensiklopediya Nəşriyyat, Poliqrəfiya Birliyində baş direktorun müavini,

onun yaradıcılığında xüsusi bir əlamət özünü ardicilliklə təsdiq edir. Azərbaycanın tarixi yerlərini yazıya gətirərkən, həmin yerin, yurdun insanlarını da unutmur. Yer, yurdun abidəsi haqqında danışanda abidə insanların taleyinə işiq salır. Ona görə də onun yazılarında həm sosial problemlər, yer-yurd taleyi qabarıq verilir, həm də insanların istək və arzuları cəmiyyətə çatdırılır. Vaxtilə Zəngəzur haqqında yazdığı kitabın dəyəri indi daha qabarıq görünür. Axı Azərbaycan tarixi yerlərinə, Zəngəzura qapı açmaq problemini həll etməkdədir. Şərqi Zəngəzur işğaldan azad edilib, qərbi Zəngəzura qapı açılacaq. (Bunları niyə xatırladım?) İstedadlı publisistin Şəddat Cəfərova münasibətində onun mənəvi mühitində formalaşmış məramını da açıq-aydın görə bilirik. O, bir növ Şəddat Cəfərov obrazını canlı abidə kimi tərənnüm edir: "Azərbaycanda indi poliqrəfçı çoxdur. Şəddat Cəfərova öz həmkarlarından fərqləndirən cəhətləri şərh etsək, buna saatlarla vaxt yetməz. Yazının əvvəlində dediyimiz kimi o, bu sahənin sırası fəhləliyindən başlayaraq ən yüksək zirvəsinə qədər çox səmərəli bir iş yolu keçib. O cümlədən, ixtisası üzrə ali təhsil alıb, elmi

Poliqrəfiyanın fədakarı

nəşriyyatda həm də xeyli azərbaycanlı çalışırdı. Təsadüfi deyil ki, başçılıq etdiyi müəssisə Rusiyanın ən böyük poliqrəfiya bazalarından biri idi. O vaxtın mətbuatında dönə-dönə Şəddat Cəfərovun ünvanına xoş sözlər yazılırdı. Jurnalistlər bildirirdilər ki, "Ulyanovskaya pravda" nəşriyyatı saat mexanizmi kimi dəqiq işləyir. Bu səbəbdən də Şəddat Cəfərovun keçmiş sovet məkanında çalışan poliqrəfçılar arasında böyük hörməti var idi. SSRİ Mətbuat Komitəsinin sədri Boris Stukalin həmyerlimizi yaxşı tanıyırdı. Həmişə yığıncaqlarda, mühüm tədbirlərdə Şəddat Cəfərovun peşəkarlığını, işgüzarlığını yüksək qiymətləndirirdi. Bu da faktıdır ki, o zaman dəbdə olan Keçici Qırmızı Bayrağı Azərbaycanda ilk dəfə Şəddat Cəfərovun direktor işlədiyi "Yeni kitab mətbəəsinə" vermişdilər. Bu da sirr deyil ki, Şəddat Cəfərovun Rusiyada nüfuzlu təşkilatların rəhbərləri ilə sıx əlaqədə olması, onlarla səmimi dostluq münasibəti qurması Azərbaycan mətbəələrinin ən çətin günlərində, sıxıntılı vəziyyətdən çıxmasına yardımçı oldu. Azərbaycan uzun illər poliqrəfiya materiallarının əksəriyyətini Rusiyadan alıb. Bu işdə Şəddat Cəfərovun da özünəməxsus xidmətləri vardı". Biz bilərəkdən fakt sıxlığının arasına müdaxilə etmirik. Ona görə ki, bir fakt digəri ilə əlaqəlidir. Həm Şəddat Cəfərovun həyatının xronikasını dəqiq ifadə edir, həm də onun poliqrəfiyada yaratdığı çevrilmiş gücünü göstərir. Flora Xəlilzadənin qeyd etdiyi kimi onun rəhbərlik etdiyi poliqrəfiya müəssisəsi ("Ulyanovskaya pravda" nəşriyyatı) demək olar ki, Rusiya üçün ən öncül təcrübə mərkəzi və əsil poliqrəfiya bazası idi. Rusiyanın müvafiq sahə üzrə ən yüksək çinli rəhbərləri Şəddat Cəfərovun az vaxt içərisində dəyişiklikləri necə yarada bildiyini görmək üçün onunla görüşə can atırdılar.

sonralar "Göytürk" mətbəəsinin direktoru və beləliklə, bir sıra nəşriyyat və poliqrəfiya müəssisələrində rəhbər vəzifələrdə çalışıb. 2002-ci ildən isə 3 saylı "Bakı Mətbəəsi" ASC-də direktor vəzifəsində işləyir". Əgər belə demək mümkünsə xronika bizi günümüzdə qədər gətirib çıxarır. Bir-birinin arxasınca dəyişən illər, vəzifələr, məsuliyyətlər həm də bir insan taleyinin bəzən kəskin, bəzən də zəif dalğalı həyatından xəbər verir.

Şəddat Cəfərov harda işləyibse öz işinə vicdanla yanaşmışdır. Şübhəsiz, vicdanlı əməl sahiblərinin həyatı çox vaxt təqdir olunur. Onlara yüksək rəğbət göstərilir. Amma bu o demək deyil ki, bədxahların ağzı birdəfəlik yumulmuş olsun. Firsət düşdükcə onun ələhinə danışanlar da tapılır. Gördüyü böyük işlərin üzərinə kölgə salmaq istəyənlər də meydana çıxır. Amma bu kölgəli meyllər əsas ola bilmir. Şəddat Cəfərovun həyat yolu şərəfli ömrün mənasına ən yaxşı görk kimi bu gün də öyrənilməkdədir. O, dəfələrlə yüksək ranklı tədbirlərdə hörmətlə başa çəkilib, haqqında xoş sözlər deyilib. Həyat yolunu öyrənən istedadlı yazıçılar, publisistlər, şairlər haqqında dəyərli əsərlər yaradıblar. Flora Xəlilzadə publisistik əsərində ustad naşirin cəmiyyətdə rəğbətli mövqeyi haqqında məlumat verməyi də unutmur: "Azərbaycan poliqrəfiyasının inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə əməyi dövlətimiz tərəfindən medal, fəxri fərman və diplomlarla təltif edilib. Haqqında bir sıra qələm sahibləri sanballı kitablar və məqalələr yazıblar. Maraqlıdır ki, bu gün də xarici mətbuatda Rusiya poliqrəfiyasının inkişafında, mətbəə işinin təkmilləşməsində böyük xidmətləri olan Şəddat Cəfərov barəsində maraqlı очерklər, təşəkkür dolu məqalələr dərc edilməkdədir". Burada bir-iki kəlmə əlavə etməyə ehtiyac yaranır; kimi, hansı əli qələmlini məcbur etmək olar ki, Şəddat Cəfərov obrazına təkrar-təkrar müraciət etsin. Elə Flora Xəlilzadənin özünün də yanaşması onun ziyalı mövqeyi ilə bağlıdır. Yazı müəllifinin obrazına vicdani münasibətinin nəticəsi kimi yaranıb.

Flora Xəlilzadə fəal vətəndaşlıq mövqeyi olan publisistdir. Onun müxtəlif mətbuat orqanlarında, o cümlədən, "Azərbaycan" qəzetində işləyərkən yaratdığı çoxsaylı əsərləri işiq üzünü görüb. Xüsusilə,

iş müdafiə edib. Bundan əlavə, təcrübəsini, səriştəsini artırmaq, müasir texnologiyaların sirlərinə daha dərinləndirən yiyələnmək üçün Almaniya, Fransa, İsveç, Türkiyə və İran dövlətlərində fəaliyyət göstərən nəşriyyat-poliqrəfiya müəssisələrinin işi ilə yaxından tanış olub. O, bu sahənin texniki cəhəti ilə bərabər, poliqrəfiya mədəniyyətinin də məziyyətlərini əxz etmiş yüksək peşəkarlığa malik mütəxəssisdir. Bəlkə də elə bu müsbət cəhətlərinə görədir ki, vaxtilə neçə-neçə kitabın nəşrinə imza atan Şəddat Cəfərov barəsində bu gün qələm sahibləri ürəklə söz açır, onun iş üslubunu təqdir edirlər". Bu günlərdə "Azərbaycan" nəşriyyatında ədəbi mühitin sayılıb-seçilən adamları görkəmli naşirin 80 illik yubileyi ilə bağlı çox urvatlı bir tədbir keçirdilər. Tədbirdə çıxış edənlər arasında Flora Xəlilzadənin nitqinin məzmunu mənim diqqətimi xüsusilə cəlb etdi. Flora Xəlilzadə onu ustadımız adlandırdı. Həqiqətən, Şəddat Cəfərov həm nəşriyyat işi sahəsində, kitab çapında, qəzet nəşrində, həm dostluqda, insani münasibətlər zəminində çoxlarımızın ustasıdır. Elə Flora Xəlilzadə də görkəmli naşirin xarakterinin insani məziyyətlərinə daha çox diqqət yetirdi. Onu mənəvi mühitimizin örnək insanı adlandırdı.

Şəddat Cəfərovun həyat yolunun ən dəyərli məqamlarını, əgər belə demək mümkünsə, bütövlükdə şərəfli həyatını öyrənmək baxımından tədqiqatçı-publisist Flora Xəlilzadənin "Şərəfli ömrün mənası" əsəri gələcək nəsillər üçün təkzibolunmaz istinad olacaq. Şəddat Cəfərov çox maraqlı həyat yaşayıb. İnsanlar isə maraqlı kitabı sevdikləri kimi maraqlı insanları da sevirlər.

"Koroğlu" dastanından məşhur "Vü-cudnamə" yadıma düşür:

Səksəndə sinir yenər dizinə,

Doxsanında qubar qonar gözüne.

Koroğlu der, çünki yetdin yüzünə,

Uca dağ başında kola bənzərsən.

Bu, bir el hikmətidir, ustad deyimidir. Ancaq elə möhkəm iradəli, dəyanətli insanları var ki, onlar formalaşmış qəlibləri dağdır. Şablonları uçurur. Daha original, mükəmməl həyat örnəyi kimi təzahür edirlər. Elə Flora Xəlilzadənin nikbin notlarla qələmə aldığı "Şərəfli ömrün mənası" publisistik əsərinin qəhrəmanı Şəddat Cəfərov da belə mükəmməl xarakterlərdən biri kimi hər birimizin gözünün önündədir. O, səksənə yola verib doxsana üz tutan yolunda da möhkəmdir, iradəlidir. Qaynar ədəbi mühitin kitab nəşri sahəsində aktiv fəaliyyəti ilə, bütün dolğunluğu ilə görünür.

(Davamı var)

Əli Rza Xələfli